

บทวิเคราะห์ธุรกิจ SMEs

(Quick Study)

สาขาธุรกิจอาหารฮาลาล

จัดทำโดย

นางอิงรุจา ศรศรี

นักวิชาการ SMEs 5

ส่วนวิเคราะห์สถานการณ์และเตือนภัยทางเศรษฐกิจ

บทวิเคราะห์

	หน้า
ส่วนที่ 1 สภาวะการณ์ปัจจุบันของอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลและการส่งออกของอาหารฮาลาลไทย	1
ส่วนที่ 2 สถานการณ์การผลิตและการรับรองสินค้าอาหารฮาลาลไทย	2
ส่วนที่ 3 จุดแข็งของอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลไทย	4
ส่วนที่ 4 จุดอ่อนของอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลไทย	5
ส่วนที่ 5 แนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อส่งเสริมบทบาทการเป็นผู้ผลิตสำคัญในตลาดโลก	5

ศักยภาพของตลาดอาหารฮาลาลไทยสู่การเป็นฮับอาหารฮาลาลที่ยิ่งใหญ่ของโลก

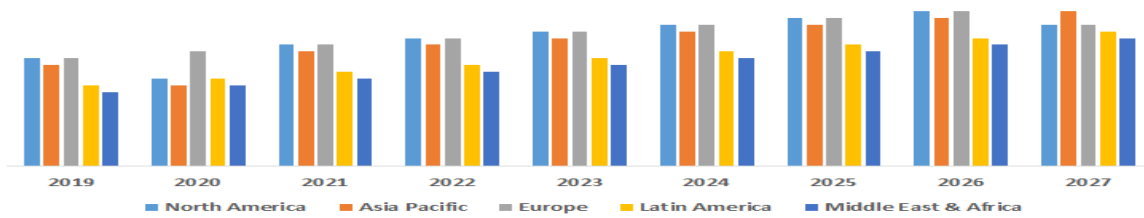
ในช่วงที่ประเทศไทยกำลังเผชิญกับการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาหรือ โควิด-19 ธุรกิจการค้า การผลิต และการบริการในหลากหลายประเภทต่างได้รับผลกระทบอย่างหนัก แต่หากวิเคราะห์ให้ดีจะพบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นก็สร้างโอกาสและความท้าทายให้กับธุรกิจบางประเภทด้วย ยกตัวอย่าง อาหารฮาลาลไทย ที่จัดเป็นสินค้าส่งออกที่มีศักยภาพและมีแนวโน้มการเติบโตสูงในระยะหน้า สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค ที่เน้นอาหารเพื่อสุขภาพ เช่น อาหารฟังก์ชันนัล อาหารออร์แกนิก หรือไลฟ์สไตล์ที่เปลี่ยนไป เน้นความ สะดวกสบายมากขึ้น

สถานการณ์ปัจจุบันของอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลและการส่งออกของอาหารฮาลาลไทย

ถึงแม้ประเทศไทยจะไม่ใช่ประเทศมุสลิม แต่ประเทศไทยมีข้อได้เปรียบในเรื่องของวัตถุดิบ และ ความเชี่ยวชาญด้านกระบวนการผลิตตั้งแต่การเลี้ยง การปลูก การแปรรูป จนส่งต่อถึงผู้บริโภค ทำให้เป็นที่ ยอมรับในระดับสากล รวมทั้งได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากภาครัฐตามยุทธศาสตร์การส่งเสริมและพัฒนา ศักยภาพธุรกิจสินค้าและบริการฮาลาล (พ.ศ. 2559-2563) โดยแนวคิดและหลักการของยุทธศาสตร์ฯ คือ ยึด หลักศาสนบัญญัติเป็นแกนหลักในการพัฒนาอุตสาหกรรมฮาลาล เพื่อให้สินค้าอาหารฮาลาลมีคุณภาพได้ มาตรฐาน “ศาสนารับรองและวิทยาศาสตร์รองรับ” โดยให้มุ่งเน้นแนวทางดำเนินงานเชิงบูรณาการ ประกอบด้วย หลักการทางศาสนา ระบบการผลิต การตลาด การตรวจสอบ และการสร้างคุณภาพฮาลาลของประเทศไทย

ปัจจุบันมีผู้บริโภคอาหารฮาลาลทั้งที่เป็นชาวมุสลิม 2,200 ล้านคน หรือ 29% ของประชากรโลก 7,800 ล้านคน และที่มีไม่ใช่ชาวมุสลิมอีกกว่า 1,000 ล้านคน ภูมิภาคที่มีชาวมุสลิมอาศัยอยู่มากที่สุด ได้แก่ ภูมิภาค เอเชีย-แปซิฟิก แอฟริกาทางตอนใต้ของทะเลทรายซาฮารา และตะวันออกกลาง-แอฟริกาเหนือ

ในปี 2563 ตลาดอาหารและเครื่องดื่มฮาลาลทั่วโลก มีมูลค่า 1,533,280 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (48,004,350 ล้านบาท) และประเมินว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 2,285,190 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ประมาณ 71,545,354 ล้านบาท) ในปี 2569 โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยปีละ 20% คิดเป็นมูลค่าเพิ่มปีละ 560 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (16.8 ล้านล้านบาท)

ที่มา : Maximize Market Research มูลค่าตลาดฮาลาลของโลก

ประเทศไทยถูกจัดเป็นผู้ส่งออกกลุ่มอาหารฮาลาลอันดับ 1 ในอาเซียน เป็นอันดับ 3 ในเอเชีย รองจากจีน และอินเดีย และอันดับที่ 12 ของโลก โดยในปี 2562 ประเทศไทยมีมูลค่ารวมการส่งออกสินค้ากลุ่มนี้ถึง 35,037 ล้านดอลลาร์คิดเป็น 2.44 % ของมูลค่าตลาดอาหารฮาลาลโลก ไปยังตลาดใหญ่สุด คือ จีน สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น ในจำนวนนี้มีส่งไปประเทศสมาชิกองค์การความร่วมมืออิสลาม (OIC) 57 ประเทศ มูลค่ารวม 5,217 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ราว 1.6 แสนล้านบาท) หรือ 16% ของการส่งออกทุกรายการ ได้แก่ น้ำตาลทราย ข้าว อาหารกระป๋องและแปรรูป อาหารสำเร็จรูปและเครื่องปรุงแต่ง สินค้าอาหารฮาลาลไทยถูกส่งออกไปยังกลุ่มประเทศ OIC สูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย เบนิน ซาอุดีอาระเบีย และแควมรูน

การส่งออกสินค้าอาหารที่สำคัญของไทยไปกลุ่มประเทศอิสลาม (OIC) ปี 2561-2562

สินค้า	มูลค่าการส่งออก (ล้านเหรียญสหรัฐฯ)		การขยายตัว (%)	สัดส่วน (%)
	2561	2562	2562	2562
น้ำตาล (HS 17)	1,328	1,463	10.17	28.04
ข้าว (HS1006)	2,212	1,422	-35.71	27.26
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป (HS 1604 1605 และ 03 บางรายการ)	694	683	-1.59	13.09
อาหารสำเร็จรูปและของปรุงแต่งอาหาร (HS21)	210	258	22.86	4.95
ผลิตภัณฑ์จากธัญพืช (HS19)	217	239	10.14	4.58
ผักผลไม้กระป๋องและแปรรูป (HS 20)	196	190	-3.06	3.64
สินค้าอาหารฮาลาล	5,936	5,217	-12.11	100
สินค้าทั้งหมด	35,952	32,701	-9.04	(สินค้าอาหารคิดเป็น 16% ของการส่งออกสินค้าทั้งหมด)

แหล่งที่มา Global Trade Atlas

สถานการณ์การผลิตและการรับรองสินค้าอาหารฮาลาลไทย

ภาคการผลิตอาหารฮาลาล สามารถแบ่งผู้ประกอบการออกเป็น 4 ประเภท คือ ผู้ผลิต ผู้ผลิตและส่งออก ผู้นำเข้า และตัวแทนจำหน่าย โดยผู้ประกอบการร้อยละ 30 เป็นผู้ผลิตอย่างเดียว และ ร้อยละ 40 เป็นผู้ผลิตและส่งออก ล่าสุดในปี 2563 จากข้อมูลของสถาบันมาตรฐานฮาลาล และคณะกรรมการกลางอิสลาม

แห่งประเทศไทยระบุว่า มีผู้ประกอบการไทยมากกว่า 1.4 แสนรายที่ผลิตสินค้าอาหารฮาลาล โดย 95% ไม่ใช่ชาวมุสลิม ซึ่งหมายถึงในธุรกิจฮาลาลนั้นเปิดกว้างให้กับคนที่ไม่ใช่มุสลิมสามารถทำการผลิตและจำหน่ายสินค้าจนเป็นที่ยอมรับได้

ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตสินค้าอาหารไทยจำเป็นต้องยื่นขออนุญาตใช้เครื่องหมายฮาลาล และหนังสือรับรองการผลิตอาหารฮาลาล จากสำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย (สกอท.) หรือสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด (สกอจ.) หากต้องการส่งออกสินค้าไปจำหน่ายในกลุ่มประเทศมุสลิม โดยเฉพาะสินค้าอาหารที่มีเนื้อสัตว์เป็นส่วนประกอบ และเครื่องดื่ม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภคมุสลิม สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยได้ให้ข้อมูลว่า ปัจจุบันมีบริษัทที่ได้รับการรับรองมาตรฐานอาหารฮาลาลประมาณ 5,000 บริษัท มีสินค้าที่ผ่านการรับรองฮาลาลมากกว่า 160,000 รายการ เช่น ไข่แปรรูป ปลาซาร์ดีนกระป๋อง ปลาแมคเคอเรลกระป๋อง ปลาอินทรีเค็ม น้ำปลา น้ำพริก เครื่องปรุงรส ขนมกรุบกรอบ เครื่องดื่มให้พลังงาน เป็นต้น เครื่องหมายรับรองฮาลาลไทยเป็นเครื่องหมายรับรองฮาลาลเครื่องหมายแรกของโลก ระบบการตรวจรับรองฮาลาลไทย และมาตรฐานฮาลาลไทยใช้หลักการศาสนาอิสลามเป็นหลักในการกำหนดมาตรฐานตรวจรับรองและใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรมเป็นเครื่องมือในการตรวจรับรองในกรณีที่มีความจำเป็น เช่นการตรวจส่วนผสมที่มีแอลกอฮอล์หรือ DNA ของสัตว์ การที่ประเทศไทยมีเครื่องหมายรับรองเครื่องหมายเดียว และมาตรฐานเดียวกัน จึงเป็นที่มาของการยอมรับของนานาชาติทั่วโลก

รูปที่ 1 สถานประกอบการในประเทศไทยที่ได้รับการรับรองมาตรฐานฮาลาล จำแนกตามประเภทกิจการ

ที่มา: ฝ่ายกิจการฮาลาล สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย.

จุดแข็งของอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลไทย

- 1) ภาครัฐเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุน โดยได้มีการกำหนดนโยบายการส่งเสริมสินค้าและผลิตผลเกษตรมาตรฐานฮาลาล ให้สอดคล้องกับแผนระดับชาติซึ่งเป็นทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยแผนที่สำคัญ 3 แผน ประกอบด้วย 1. แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) 2. แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการเกษตร (พ.ศ. 2561 - 2580) และ 3. แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ซึ่งกำหนดวิสัยทัศน์ให้ประเทศไทยเป็นประเทศผู้นำในการพัฒนา ผลิต และส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารที่ได้รับความเชื่อมั่นในระดับสากลสู่ตลาดโลกด้วยมาตรฐานฮาลาลไทย โดยใช้หลักศาสนา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมในปี 2570
- 2) เมืองศรัทธาที่เข้มแข็งและมีเอกภาพทำหน้าที่ในการออกใบรับรองผลิตภัณฑ์ฮาลาล ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย (สกอท.) คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด (สกอจ.) จำนวน 36 แห่ง นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา ทำหน้าที่สนับสนุนงานด้านวิชาการเพื่อให้กระบวนการผลิตและสินค้าได้มาตรฐานฮาลาล เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2563 ทาง Saudi Food & Drug Authority (SFDA) หน่วยงานที่ดูแลการนำเข้าสินค้าอาหาร ยา และเครื่องมือแพทย์ ได้อนุญาตให้สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยสามารถออกประกาศนียบัตรฮาลาลสำหรับการส่งเสริมสินค้าอาหารเข้าประเทศซาอุดีอาระเบีย ซึ่งแสดงถึงการเป็นที่ยอมรับในมาตรฐานสินค้าฮาลาลของไทย และเป็นโอกาสทางการค้าการส่งออกสินค้าฮาลาลไปยังกลุ่มตะวันออกกลาง (GCC) ที่มีกำลังซื้อสูงและเป็นตลาดขนาดใหญ่ประกอบด้วยจำนวนมุสลิมราว 396 ล้านคน หรือ 90% ของจำนวนประชากรทั้งหมดของกลุ่มประเทศ
- 3) ความได้เปรียบเรื่องพื้นที่เพาะปลูกพืชผลทางการเกษตร การประมง และการปศุสัตว์ ทำให้ได้วัตถุดิบและส่วนประกอบอาหารที่มีความหลากหลายและปริมาณเพียงพอสำหรับการผลิตตลอดปี รวมทั้งมีคุณภาพมาตรฐาน สามารถผลิตสินค้าอาหารฮาลาลได้ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม เห็นได้จากประเทศมุสลิมหลายประเทศนำเข้าวัตถุดิบจากไทยเพื่อนำไปแปรรูปทั้งบริโภคเองและส่งออกต่อไปยังประเทศที่สาม ตัวอย่างประเทศที่นำเข้าวัตถุดิบจากไทย ได้แก่ มาเลเซีย อินโดนีเซีย โดยมีสินค้าที่นำเข้า เช่น แป้งมันสำปะหลัง น้ำตาลทราย โกโก้ เป็นต้น

จุดอ่อนของอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลไทย

- 1) ผู้ประกอบการบางส่วนไม่ทราบความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภคในแต่ละประเทศ รวมถึงขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการใช้ประโยชน์จากความตกลงการค้าเสรี (เอฟทีเอ) ที่มีกับ 18 ประเทศ เพื่อส่งออกในกลุ่มประเทศอิสลาม (OIC) ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย และบรูไน รวมถึงประเทศที่มีกำลังการบริโภคกลุ่มอาหารฮาลาลสูง เช่น จีน ญี่ปุ่น และเวียดนาม เป็นต้น
- 2) ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับอาหารฮาลาล เพราะคิดว่าการผลิตอาหารฮาลาลเป็นเรื่องยุ่งยากและมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมจำนวนมาก ทั้งนี้วัตถุดิบที่ใช้ประกอบการผลิตอาหารฮาลาลส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าฮาลาลอยู่ในตัวเองแล้ว เช่น ผัก ผลไม้ หรือปลา จึงไม่น่าจะกระทบต่อต้นทุนการผลิต
- 3) ขาดการสนับสนุนทางการเงินเพื่อใช้ปรับปรุงพัฒนาการผลิตสินค้า การขอใบรับรองและการจดทะเบียนฮาลาล
- 4) ขาดการบูรณาการและความต่อเนื่องในการดำเนินงานพัฒนาอุตสาหกรรมฮาลาลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้การสนับสนุนผู้ประกอบการกลุ่มสินค้าอาหารฮาลาลไม่เป็นไปอย่างครบวงจร

แนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อส่งเสริมบทบาทการเป็นผู้ผลิตสำคัญในตลาดโลก

ประเทศไทยยังมีโอกาสอีกมากในการขยายตลาดอาหารฮาลาล ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานฮาลาลไปสู่ระดับสากลจึงต้องอาศัยความร่วมมืออย่างต่อเนื่องระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจอาหารฮาลาล ดังนี้

- ❖ เสริมสร้างองค์ความรู้ให้แก่ผู้ประกอบการในการผลิตและการบริหารจัดการตั้งแต่ระดับฟาร์มจนถึงผู้บริโภคให้ถูกต้องตามหลักมาตรฐานฮาลาล เพื่อนำความรู้ไปเป็นแนวทางปฏิบัติในการประกอบอาชีพ
- ❖ เพิ่มช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าเกษตรและอาหารฮาลาล เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถปรับตัวได้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง
- ❖ สนับสนุนการขยายฐานการผลิตและการลงทุนอุตสาหกรรมเกษตรอาหารฮาลาลในภูมิภาคต่างๆ โดยเฉพาะในจังหวัดชายแดนที่เป็นเมืองท่าหน้าด่าน
- ❖ เพิ่มศักยภาพทางตลาดและโลจิสติกส์ จัดตั้งศูนย์กระจายสินค้า (Halal Hub) เพื่อกระจายสินค้าเกษตรและอาหารฮาลาลของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน)

- ❖ ประชาสัมพันธ์สร้างภาพลักษณ์และยกระดับความเชื่อมั่นสินค้าเกษตรและอาหารฮาลาลไทย ในเรื่องคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยทางอาหาร ให้กับผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ
- ❖ สร้างพันธมิตรทั้งในรูปแบบร่วมลงทุน ร่วมขับเคลื่อน และวางแนวทางกลยุทธ์ในเชิงหุ้นส่วน เช่น กับมาเลเซีย อินโดนีเซีย มากกว่าจะเป็นคู่แข่งกัน

นอกจากนี้ คณะอนุกรรมการส่งเสริมการผลิตและการลงทุนเกี่ยวกับสินค้าและผลิตผลการเกษตร มาตรฐาน “ฮาลาล” และคณะอนุกรรมการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจเพื่อส่งเสริมการค้าและผลิตผลการเกษตร มาตรฐาน “ฮาลาล” ได้กล่าวถึงเป้าหมายที่วางไว้ให้ไทยเป็นประเทศผู้ส่งออกอาหารอันดับที่ ๑๒ ของโลก รวมทั้งเป็นฮับของสินค้าเกษตรและอาหารมาตรฐานฮาลาล มุ่งเจาะตลาดมุสลิมกว่า 2 พันล้านคน โดยเฉพาะกลุ่มประเทศในตะวันออกกลาง แอฟริกา เอเชียกลาง อาเซียนและจีน จึงนับได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมของผู้ประกอบการไทยที่จะเข้าไปชิงส่วนแบ่งของตลาดอาหารฮาลาลที่เติบโตขึ้นตามเศรษฐกิจโลกในอนาคต

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/41064>
2. <https://www.ditp.go.th>
3. <https://www.dtn.go.th> (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์)
4. <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/43044>
5. <http://www.thaihalalfoods.com> (ฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนการพัฒนาฮาลาลไทย)
6. ฝ่ายกิจการฮาลาล สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย
7. ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์
8. สถาบันฮาลาล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์